

Krzysztof Prymon

Katedra Ekonomiki i Organizacji Rolnictwa
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Międzynarodowe Standardy Rachunkowości w kształtowaniu standingu finansowego przedsiębiorstwa

Wstęp

Wdrożenie MSR może mieć istotny wpływ na wynik finansowy przedsiębiorstwa oraz ogólny obraz jego sytuacji majątkowo-finansowej. Wpływ ten może wynikać z wycen niektórych składników majątku do wartości godziwych zarówno na dzień przejścia na MSR, jak i na kolejne dni bilansowe. Wiele polskich spółek przechodzących obecnie na MSR zastosowało możliwość wyceny środków trwałych w wartości godziwej na dzień przejścia na MSR. Skutki tej wyceny, zgodnie z MSR, powinny być ujawniane w pozycji sprawozdania, w której ujawniane są skumulowane zyski i straty z lat ubiegłych. Na skutek takiej wyceny istotnie może więc zmienić się wynik finansowy przedsiębiorstwa dostępny do podziału. Należy więc mieć świadomość, że wynik finansowy wykazywany w sprawozdaniu finansowym ma często niewiele wspólnego z efektywnością działania przedsiębiorstwa w okresie, za który sporządzane jest sprawozdanie finansowe. Wynik finansowy może być skutkiem zdarzeń nietypowych i jednostkowych, takich jak rozwiązanie rezerw, wycena aktywów i pasywów w wartościach godziwych na dzień bilansowy, ujęcie wyników na niezakończonych jeszcze kontraktach długoterminowych itd. Ze względu na ograniczoną miernika finansowego, jakim jest zysk, kluczowe dla podejmowania wszelkich decyzji, w tym przez członków rad nadzorczych, jest rozumienie zasad kształtowania wyniku finansowego. Zasady kształtowania wyniku można zrozumieć wyłącznie przez zrozumienie zasad ujawniania i wyceny aktywów i pasywów. Wynik finansowy jest bowiem wyłącznie rezultatem różnic w wartości aktywów i pasywów na początek i koniec roku: (aktywa końcowe – aktywa początkowe) – (pasywa końcowe – pasywa początkowe). Członkowie rad nadzorczych powinni posiadać umiejętność rozumienia sposobu kształtowania wyniku finansowego, podstawowych zasad wyceny aktywów i pasywów i wpływu tych zasad na wynik.

Najważniejsze informacje, z punktu widzenia sprawozdań finansowych zgodnych z MSR, pochodzą od zarządu. Są to informacje dotyczące prognoz finansowych, a w szczególności prognoz przyszłych przepływów pieniężnych. Informacje te są niezbędne np. do zastosowania tzw. testu na utratę wartości aktywów, a test ten, wbrew pozorom, musi być powszechnie stosowany (np. w odniesieniu do wartości firmy). Sprawne funkcjonowanie systemu informacyjnego umożliwiającego generowanie danych zgodnych z MSR jest więc warunkiem bieżącego i adekwatnego informowania członków rad nadzorczych o sytuacji finansowej spółki. niesprawność takiego systemu rodzi istotne ryzyko błędnych informacji finansowych i nieprzyjemnego zaskoczenia, np. pod koniec roku obrotowego nieoczekiwanymi skutkami niektórych operacji gospodarczych, których wcześniej się nie spodziewano.

Cel artykułu i metodyka badań

Celem artykułu jest zaprezentowanie niektórych współczesnych problemów analizy finansowej. Jak wiadomo, obecnie w Polsce wprowadzane są Międzynarodowe Standardy Rachunkowości oraz Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (zwane dalej MSR). Zasady międzynarodowe w wielu aspektach różnią się od rozwiązań krajowych. Powoduje to problemy z prawidłową interpretacją sprawozdań finansowych

Wynik finansowy, jak i ogólna ocena sytuacji firmy może w dużym stopniu zależeć od stosowanych zasad rachunkowości. Od tego, jakie standardy obowiązują w danym kraju, mogą zależeć wyniki finansowe spółek, wartość ich aktywów, kapitałów własnych, należności oraz innych pozycji bilansu i rachunku zysków i strat.

W artykule pokazano, jaki wpływ na ogólną ocenę sytuacji finansowej firmy może mieć to, jakie standardy rachunkowości obowiązują w danym kraju. Problem ten ukazano metodą studium przypadku na przykładzie spółki Żywiec SA, gdyż w tej spółce zmiany w wartości głównych danych księgowych są bardzo duże. Spółka Żywiec została uznana za właściwą jako przykład do badań.

Różnice w bilansie według ustawy o rachunkowości oraz MSR mogą wynikać z możliwości zastosowania różnych metod wyceny poszczególnych składników majątku. Oceniając sytuację ekonomiczno-finansową firm należy wykonywać powszechnie znane metody (głównie analizę wskaźnikową) oraz posiadać umiejętność określenia wpływu samych przepisów prawa bilansowego na wynikające ze sprawozdań finansowych ocenę sytuacji spółek.

Współczesne problemy porównywalności sprawozdań finansowych

W literaturze uważa się [Grabiński, Kędzior 2007], że najmniej porównywalne są następujące pozycje bilansu oraz rachunku zysków i strat:

- „środki trwałe: różny jest sposób obliczenia ceny ich nabycia, a przedmiotem zmienności są późniejsze jej korekty;
- amortyzacja; zależna od stopnia zbieżności przepisów o rachunkowości i podatkowych;
- definicja i sposób księgowania leasingu; aktywa, stanowiące przedmiot leasingu, są wykazywane w księgach korzystającego lub nie;
- użycie instytucji rezerw (tworzenie i rozwiązywanie) do »wygładzenia« wahań zysków, charakterystyczne dla niektórych państw, np. Niemcy, Japonia, powoduje zmniejszenie poziomu zysków właśnie w tych krajach;
- wycena zapasów; różnice dotyczą głównie metod ich wyceny, np. w niektórych państwach (między innymi w Polsce) dozwolona jest metoda LIFO; MSR na to nie zezwalają;
- przeliczenie walut obcych; trudności dotyczą wyboru metody przeliczeń, różnej w wielu krajach, oraz miejsca odnoszenia różnic kursowych dotyczących aktywów lub zobowiązań pozostających w jednostce;
- podatek odroczony; ujmowany w sprawozdaniu w celu podatkowym bądź jedynie informacyjnym;
- skonsolidowane sprawozdanie finansowe, zależnie od podstawy konsolidacji i sposobu jej rozliczenia – konsolidacja pełna, metodą praw własności;
- określenie wartości firmy powstałej w wyniku konsolidacji – jak i kiedy rozliczyć (odpisać) różnice, dodatnią lub ujemną, między wartością księgową aktywów netto a ceną nabycia”.

Funkcjonowanie dwóch systemów rachunkowości wymaga analizy różnic powstających między sprawozdaniami sporządzonymi według ustawy o rachunkowości i MSR/MSSF [Wasilewski 2006].

Problem z prawidłową interpretacją sprawozdań finansowych wystąpił już w latach 90. w Niemczech. W niemieckich firmach po przejściu z zasad krajowych na międzynarodowe nastąpiła istotna zmiana w wynikach finansowych i kapitałach własnych największych niemieckich spółek akcyjnych (tab. 1).

Z tabeli 1 wynika, że sama zmiana przepisów prawa bilansowego w bardzo dużym stopniu może zmienić wyniki finansowe firmy, jak i wartość kapitałów. W niektórych spółkach zmiana ta przekracza 100% wartości bazowej. Wynika to głównie z wprowadzenia zmian w wycenie niektórych aktywów trwałych (np. nieruchomości inwestycyjne). Zmiany te mają istotny wpływ na ogólną ocenę sytuacji firmy.

Tabela 1

Zmiany w wynikach finansowych i kapitałach własnych największych niemieckich spółek giełdowych po wprowadzeniu MSR

Spółka	Lata	Wynik finansowy różnica (w %)	Kapitały własne różnica (w %)
Allianz	1998	33	45
Amadeus	2002	73	(21)*
Beiesdorf	1998	(4)*	12
BMW	2000	18	93
Interbrew	2000	(35)*	4
Linde	2000	(15)*	2
Metro	1998	(16)*	8
Man	1997	3	3
MunichRe	2002	96	158
T-Online	2002	(7)*	3
Volkswagen	2000	11	93

* kwota w nawiasie to wielkość ujemna

Źródło: Na podstawie opracowania Pricewaterhouse Coopers.

W polskich spółkach notowanych na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych, które sporządzają skonsolidowane sprawozdania finansowe, istnieje obowiązek przedstawienia bilansu w dwóch wersjach: zgodnie z MSR i MSSF oraz zgodnie z ustawą o rachunkowości.

Wyniki badań. Wpływ MSR na ocenę sytuacji finansowej polskich spółek na przykładzie spółki Żywiec SA

Spółka Żywiec SA jest największą spółką giełdową branży spożywczej. Po wprowadzeniu MSR wystąpiły zmiany w wartościach głównych danych bilansowych tej spółki (tab. 2).

Z tabeli 2 wynika, że suma aktywów ulega zwiększeniu na skutek wprowadzenia MSR o 10,6 %. Jest to duża różnica, biorąc pod uwagę fakt, że suma bilansowa spółki Żywiec wynosiła na koniec 2004 roku 2 074 705 tys. zł. Największy wpływ ma to na ukształtowanie się wskaźnika ROA, który świadczy o rentowności zaangażowanego majątku.

Zmiany w wartości składników majątku wystąpiły także w zapasach i należnościach krótkoterminowych (tab. 3).

Tabela 2

Aktywa oraz rzeczowe aktywa trwałe według ustawy o rachunkowości i według MSR w spółce Żywiec SA

Aktywa		Różnica po przejściu na MSR (%)	Rzeczowe aktywa trwałe		Różnica po przejściu na MSR (%)
uor	MSR		uor	MSR	
2 074 705	2 295 398	10,64	1 317 201	1 567 993	19,04

Źródło: Noty objaśniające do sprawozdania finansowego spółki Żywiec SA 2005.

Tabela 3

Zapasy i należności krótkoterminowe według ustawy o rachunkowości i według MSR w spółce Żywiec SA

Zapasy		Różnica po przejściu na MSR (%)	Należności krótkoterminowe		Różnica po przejściu na MSR (%)
uor	MSR		uor	MSR	
74 420	171 386	130,30	202 074	315 826	56,29

Źródło: Noty objaśniające do sprawozdania finansowego spółki Żywiec SA 2005.

Z tabeli 3 wynika, że największy wpływ na ocenę sytuacji spółki Żywiec SA może mieć zmiana wartości zapasów oraz należności krótkoterminowych, które służą do oceny efektywności wykorzystania posiadanych zasobów (wskaźniki rotacji zapasów i należności). Zawyżanie wartości zapasów oznacza równoczesne zawyżanie wyniku finansowego. Można zatem stwierdzić, że wpływ stosowanych przepisów o rachunkowości na wykazywane w sprawozdaniu finansowym spółki Żywiec SA wielkości jest duży i może w istotny sposób oddziaływać na ogólną ocenę sytuacji finansowej.

Wnioski

Na podstawie analizy przepisów polskiej ustawy o rachunkowości, Międzynarodowych Standardów Rachunkowości oraz Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej oraz na podstawie analizy not objaśniających do sprawozdania finansowego spółki Żywiec SA można sformułować następujące wnioski:

1. Obecnie w Polsce w związku z wprowadzaniem do polskich spółek MSR/ /MSSF należy spodziewać się istotnych zmian w wynikach finansowych tych spółek oraz w ogólnej ocenie ich sytuacji ekonomiczno-finansowej.

2. W spółce Żywiec SA wpływ rozwiązań MSR na wycenę głównych składników majątku był duży. Największa zmiana dotyczyła powiększenia bilansowej wartości zapasów (o 130,3%).
3. Nastąpiło zwiększenie wartości należności krótkoterminowych o 56,2%, co w istotny sposób zmienia poziom wskaźnika rotacji należności.
4. Zwiększenie sumy bilansowej na koniec 2004 r. nastąpiło głównie w wyniku:
 - wyceny niektórych rzeczowych aktywów trwałych w wartości godziwej i przyjęciu jej wartości jako zakładanego kosztu,
 - odpisu z tytułu utraty wartości „wartości firmy” na podstawie przeprowadzonego testu na utratę wartości,
 - zaprezentowania należności i zobowiązań z tytułu kaucji: rozdzielenie w aktywach i pasywach.
5. Zysk netto na dzień 31.12.2004 r. zwiększył się o 7514 tys. zł głównie w wyniku:
 - odpisów amortyzacyjnych od wartości godziwej rzeczowych aktywów trwałych,
 - wyksięgowania kosztów prospektu emisyjnego,
 - wstrzymania odpisów amortyzacyjnych od wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania (znaki towarowe).
6. Prawidłowa ocena sytuacji finansowej przedsiębiorstwa musi współcześnie uwzględniać wpływ prawa bilansowego na obraz sytuacji przedsiębiorstwa.
7. Wpływ zmian przepisów na wycenę istotnych danych finansowych, jak: suma aktywów, zapasy, należności krótkoterminowe oraz inne pozycje służące jako źródło danych do analizy finansowej, powinien być wykazywany w notach objaśniających do sprawozdań finansowych i wykorzystywany do oceny sytuacji finansowej spółek.

Literatura

- FOREMNA-PILARSKA M., RADAWIECKA E.: *Rachunkowość na tle rozwiązań międzynarodowych*. Wydawnictwo DIFIN, Warszawa 2007.
- GIERUSZ J. 2002: *Ustawa o rachunkowości a Międzynarodowe Standardy Rachunkowości*. ODiDK Gdańsk.
- GRABIŃSKI K., KĘDZIOR M.: *Bilanse według ustawy o rachunkowości i Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*. Rachunkowość 11/2007.
- PRYMON K.: *Odroczony podatek dochodowy a wyniki finansowe spółek handlowych*. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu nr 6/2005.

WASILEWSKI M., RUSINKIEWICZ M. 2006. *Prawo bilansowe i MSR/MSSF w kształtowaniu sytuacji finansowej przedsiębiorstw*. Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. *Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* nr 61, s. 39–54.

INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS AND THEIR ROLE IN FORMING FINANCIAL STANDING OF A COMPANY

Abstract

The paper attempts to demonstrate modern problems of evaluation of financial condition of a company. At the moment, the corporate accounting system in Poland is regulated both by the national Accountancy Law and International Financial Reporting Standards. As a result of such situation the financial results reported by company largely depend on the rules that are applied. The analysis conducted in the paper are executed on the example of the company Żywiec S.A.